

5304 SAYILI YASAYA GÖRE YAPILAN ORMAN KADASTROSU UYGULAMALARININ TARAFLARINCA DEĞERLENDİRİLMESİ

Hüseyin AYAZ¹

Süleyman ALKAN²

¹ Yrd. Doç. Dr. KTÜ Orman Fakültesi- TRABZON

² Dr. D.K. Ormanlık Araştırma Müdürlüğü- TRABZON

Özet

Sürekli ve başarılı bir ormancılık yönetimi için ön koşullardan birisi de orman varlığının, sahibinin ve sınırlarının belirlenmiş olmasıdır. Türkiye’de 1937 yılında yapılmaya başlanan orman kadastro halen tamamlanamamıştır. Bu tarihten itibaren birbiri ile uyum sorunları da olan çok sayıda değişikliği yapılmıştır. Öyle ki; yürürlüğe konulan yasalar, orman kadastrounun tamamlanamamasının nedenleri arasında sayılmıştır. 1987 yılından itibaren orman yasalarının yanı sıra 3402 sayılı Kadastro Yasasına göre de orman kadastro yapılmaya başlanmıştır. Bu yasal düzenleme de yetersiz bulunarak 2005 tarih ve 5304 sayılı Yasa ile değiştirilmiş, orman kadastro yoğun olarak bu yasaya göre yapılmaya başlanmıştır.

Trabzon Orman Bölge Müdürlüğü sorumluluk alanını kapsayan bu çalışma sırasında gereksinim duyulan bilgi, 5304 Sayılı yasa uygulamalarının doğrudan tarafı olan kişilerden elde edilmiştir. Verilere, 4-5 kişiden oluşan gruplarla yapılan “yarı yapısal görüşmeler” sonucunda ulaşılmıştır. Çalışma kapsamında toplam 96 kişinin görüşü alınarak, uygulamaya konulan son yasa değişikliğinin güçlü ve zayıf yönleri irdelenmiştir.

İlgili kamu kurumları arasında eşgüdüm sağlanması, sınır uygulamalarında, kenarlaştırmalarda sorun yaşanmaması, haritaların tek elden ve son teknolojiye göre üretilmesi, çalışmaların geniş alanlarda kısa sürede sonuçlandırılmasına katkı sağlanması, yasa değişikliğinin güçlü yönleri olarak sıralanmıştır. Orman vasfı ve sınırı belirlemede yeterli sayıda deneyimli eleman görevlendirilememesi, 2/B uygulamasının eşzamanlı olarak yapılmaması da zayıf yönleri olarak ortaya konulmuştur. Nitelik belirlemede köyler arasında üst seviyede yeknesaklık sağlanamaması, iş yoğunluğu nedeni ile orman vasfı ve sınırı belirlemenin sağlıklı yapılamaması, zamanında bitirilemeyen çalışmaların ihale süresinin aşılmasına neden olması, uygulamadan kaynaklanan sorunlar olarak öne çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Orman kadastro, orman yasaları, 5304 sayılı yasa, kadastro

Evaluated the Forest Cadastre That Is Done With 5304 Numbered Law by the Sides

Abstract

For sustainable and successful forest management it is important to determine the owners and the boundaries of the forests. The forest cadastre started in 1937 and has not been finished yet. Some laws have been made from that date some of which are in contradiction to each other. So these laws are thought as the reason of not accomplishing the cadastre. Since 1987 the cadastre has been done with not only the forest laws but also 3402 numbered cadastre law. These legal arrangements are also thought as inadequate and some provisions are changed with 2005 dated and 5304 numbered law. So the forest cadastre is done with this law.

This study is done in area of Trabzon forest district office. The data are collected from the villagers and the technical staffs. Semi structural interviews with 4-5 people are used for this study and totally 96 people are interviewed. The strengths and weaknesses of the 5304 numbered law are determined.

This law helps to coordinate the Public bodies which administer it; solve border application problems; chart with the latest technology and quicken to making cadastre. All these are the strengths of this law. On the other hand the weaknesses of these applications are: lack of adequate and experienced staff for determining forest character, not being able to do the 2/B applications simultaneously. Decrease of sensibility of determining forest character because of hard work, various applications in the different villages, the surveying that cannot be finished on time cause the lapse of time on tender. All these are some of the problems that are caused by application.

Keywords: Forest Cadastre, forest laws, 5304 numbered law, cadastre

1. Giriş

Orman kaynaklarının sürdürülebilir yönetimine yönelik politikalar geliştirilirken orman varlığının miktar, yer ve sahibinin belli olması gerekmektedir. Bu konuda, orman amenajman planlarına dayalı yaklaşık veriler bilinmekle birlikte, gerçek ve kesin sonuçlar orman kadastrounun tamamlanması ile ortaya çıkacaktır.

Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş yıllarından itibaren, orman varlığı, ülkenin yaşanabilirliğini de sağlayan, kalkınmanın temel araçlarından birisi olarak görülmüştür. Baltalık Yasası ile savaştan yeni çıkmış ve gücü kalmamış orman köylüsünün ihtiyacında kullanması için orman arazisi tahsis edilmiş, tüm ormanların bir an önce koruma altına alınmasının gerekliliği de hararetle savunulmuştur (Diker, 1947). Uygulamaya konulan derli toplu ilk Orman Yasası olan 3116 sayılı Yasa ile ülke ormanlarının bir an önce sahip ve sınırlarının belirlenmesi de amaçlanmıştır. Yasa, ormancılık örgütünün derhal orman sınırlamasına başlamasını ve bu çalışmaların on yıl içerisinde bitirilmesini öngörmüştür. Ne yazık ki, aradan 70 yılı aşkın süre geçmiş, çok sayıda yasa değişikliği yapılmış olmasına karşın orman kadastrou halen tamamlanamamıştır.

Bugüne kadar orman kadastrounun tamamlanamamış olmasında, sıkça çıkartılan yasalarla, bu çalışmaların hukuksal dayanağını oluşturan orman tanımında yapılan değişikliklerin önemli rolü bulunmakla birlikte, yönetsel, teknik ve ekonomik bazı nedenlerin varlığı da söz konusudur (Özdönmez ve ark., 1996). Yasal yapıdaki kararsızlık sonucu, orman kadastrounda birçok kez başa dönülmüş, aynı alanda bazen 4-5 kez çalışma gereği ortaya çıkmıştır (Ayaz, 1996). Öncelikli görülen orman kadastrounda arazi kadastrounun hızına da yetişilememiş, orman köylerinde, orman kadastrou yapılmadan tapulama çalışmaları tamamlanmaya başlanmıştır. Bunun sonucunda, geniş orman alanları, orman dışı arazilerle birlikte, şahıslar adına tespit edilmiştir. Bu tespitler sonrasında ormancılık örgütü tarafından, sayıları on binleri aşan davalar açılmıştır. Yaşanan kargaşanın bir ölçüde azaltılabilmesi, Orman ve Tapu Kadastro Genel Müdürlükleri'nin eşgüdüm içerisinde çalışmasını da amaçlayan 3402 sayılı Kadastro Yasası kabul edilmiştir.

Kadastro Yasası değişikliğinin uygulanması ile orman kadastrounda önemli bir yol alınmış ise de sorunlar tam olarak aşılanamamıştır. Birçok yerde ormancılık örgütü, arazi kadastrou için altlık oluşturacak orman sınırlarını belirleyememiş, mahalli karşı çıkışlara maruz kalmıştır. Doğu Karadeniz Bölgesi'nde arazi ve orman kadastro çalışmalarını yavaşlatan en önemli sorun, ormanla bağlantılı yerleşim birimlerinin çokluğu, bu yerlerde yapılan kadastro sonrasında oluşan sosyal huzursuzluk ve sonuçta da çok sayıda orman mülkiyet davasının açılmış olmasıdır (Atasoy, 2004).

Çalışmaların, mülkiyet, orman ve mera kadastrou olmak üzere üç farklı kurum tarafından yapılması da; eşgüdüm eksikliği, kadastrounun gecikmesi ve farklı ölçeklerde üretilen haritaların uyumsuzluğu gibi sorunlara neden olmuştur (Atasoy ve Bıyık, 2005). Yaşanan sorunları aşarak kadastroyu hızlandırmak, mahalli birliklerinin katılmaması durumunda bile kadastro çalışmalarının devam etmesini sağlamak, kurumlar arasında eşgüdüm ve işbirliği oluşturmak amacıyla 3402 sayılı Kadastro Yasası'nın bazı maddelerinde değişiklik yapan 5304 sayılı Yasa, 2005 yılında kabul edilerek yürürlüğe girmiştir.

Bu çalışma, gerek arazi yapısı, bitki örtüsü ve yerleşim özellikleri, gerekse orman arazilerini sahiplenmede yaşanan tarihi sürecin etkisiyle, halkın ormanlar üzerindeki sahiplilik iddialarının her zaman gündemde olduğu Doğu Karadeniz Bölgesi'nde, Trabzon Orman Bölge Müdürlüğü sorumluluk alanı olan, Bayburt, Gümüşhane, Rize ve Trabzon illerinde yapılmıştır. Araştırmada, 5304 sayılı Yasaya göre sürdürülen orman kadastrou uygulamalarının taraflarınca değerlendirilmesi esas alınmıştır. Yasa değişikliğinin önceki mevzuata göre güçlü ve zayıf yönleri ortaya konulmaya çalışılmış, zayıf yönlerini gidermek için alınması gereken önlemler sıralanmıştır.

2. Materyal ve Yöntem

Çalışma sırasında gereksinim duyulan bilgi, 5304 Sayılı yasa uygulamalarının doğrudan tarafı olan kişilerden elde edilmiştir. Yasa kapsamında orman sınırlandırma çalışmalarına katılan teknik elemanlar, mülkiyet kadastrounu gerçekleştiren elemanlar ve arazilerinde kadastro çalışması yapıp askı ilanına çıkan köylüler, yasanın tarafı olarak kabul edilmişlerdir. Tarafların görüşleri 4-5 kişiden oluşan gruplardan alınmış, toplam 96 kişi ile görüşülmüştür.

Çalışma kapsamında veriler, “yarı yapısal görüşme” (semi-structured interview) yöntemi ile elde edilmiştir. Bu yöntemde; görüşmelerin hem bireylerle hem de gruplarla yapılabilmesi üstünlüğü bulunmakta ve görüşme, araştırmacının öğrenmek istediği ana konuya odaklanabilmektedir. Görüşmeler olabildiğince rahat ve samimi bir ortamda yapılmakta, böylelikle katılımcılar söylemek istediklerine göre yönlendirilerek serbest ve doğru bilgi akışı sağlanmaktadır (Wilde, 1997).

Çalışmada, “5304 Sayılı Yasa uygulamaları kadastro çalışmalarına katkı sağlamış mıdır?” anahtar sorusu kullanılmış, bu soruya verilen cevaplara göre görüşmeler, ulaşılmak istenilen bilgilerin alınacağı şekilde yönlendirilmiştir. Elde edilen bilgilerden kişisel olanlar ayıklanmış, diğerleri benzerliklerine göre sınıflandırılarak, mevcut uygulamalar ışığında irdelenmiş ve bulgulara ulaşılmıştır.

3. Bulgular ve Tartışma

3.1 Ormanlık Örgütü Çalışanları Açısından

Görüşmeler sonucu elde edilen veriler, ormancılık örgütü çalışanlarının, adı geçen yasa konusunda ortak görüşlere sahip olmalarının yanı sıra konuya farklı bakanların da bulunduğunu göstermiştir. Burada, çoğunlukla paylaşılmakta olan fikirler ortaya konulacak, sonrasında faklı görüşlere de yer verilecektir.

Ormancılık örgütü çalışanlarında, 5304 sayılı Yasa uygulamalarının orman kadastrolarına olumlu katkıları olduğu yönünde genel bir kanı olduğu belirlenmiştir. Bu yasa kapsamında kadastro çalışması yapmanın güçlü yönlerinin;

- Orman kadastrounu hızlandırması,
- İşin tek elden yürütülmesinin teknik yönden faydalı olduğu, yeni teknolojilerin kullanılmasıyla artık harita ve arazi uyumunda sorun yaşanmaması,
- Komisyonda görevli orman ve ziraat mühendislerinin ölçüm teknikleri ile uğraşma yerine, enerjilerini vasıf belirleme için kullanmaları, bunun da kısa sürede daha fazla alanda orman sınırlandırmasının yapılmasına olanak sağlaması,
- Mahalli bilirkişinin çekilmesi durumunda dahi çalışmaların devam ederek işin aksamasını önlemesi,

olduğu belirtilmiştir.

Uygulamaya konu Yasa'nın zayıf yönleri aşağıda sıralandığı şekilde ortaya konulmuştur.

- Orman vasfı belirleme, farklı dönemlerde yayımlanıp halen geçerli olan birçok yasa maddesini çok iyi bilmiyor olmayı, taşınmazlara ait mülkiyet iddialarını ayrıntılı olarak yorumlamayı gerektirmektedir. Buna karşın orman vasıf ve sınırlama işinde görevlendirilen orman ve ziraat mühendislerinin belli bir deneyime, bilgi birikimine sahip olması koşulunun aranmıyor olması,
- Çalışmaya katılan orman mühendisi tarafından orman vasfında olduğu belirlenen, sonrasında da itiraza konu olan alanlar için, orman ve ziraat mühendisi dışındakilerin çoğunlukta olduğu üst komisyonun karar verme yetkisinin bulunması,

- Orman sınırı belirleme ile 2/B uygulamasının eş zamanlı olmaması. Geçmiş orman olan ve 1981 tarihi ve öncesinden beri tarım, yerleşim veya mera amaçlı olarak kullanılan yerlerin belirlenmesinin de orman sınırlaması sırasında yapılmıyor olması, (Orman sınırlaması yapan ekibe 2/B uygulama yetkisinin de tanınması, mahalli halkın karşı çıkışlarını bir ölçüde azaltacağı görüşü öne sürülmüştür.).

Eleştiriler arasında uygulamadan kaynaklanan bir takım sorunlar da öne çıkmıştır. Bunlar;

- İş yoğunluğu nedeni ile gerekli ve yeterli hassasiyette orman vasıf ve sınır belirleme çalışmalarının yapılamaması,
- Orman mühendisi tarafından belirlenen orman sınır noktaları ve hattının çalışma anında ölçülmemesi nedeni ile gösterilen orman sınırına sonradan uyulmadığı durumların ortaya çıkabilmesi,
- Askı ilanı süresinde inceleme yapan komisyonda orman sınırını belirlemiş olan orman mühendisinin bulunmaması,

şeklinde sıralanmıştır.

Görüşmeye katılan ormancılık örgütü çalışanlarının bir kısmı, orman kadastrosunun her durumda orman kadastro komisyonları tarafından yapılması gerektiğini savunmuşlardır. Komisyonların gerekli ve yeterli araç-gereç ve personelle (harita mühendisi dahil olmak üzere) donatılması halinde, orman kadastrosunun daha nitelikli yapılabileceği görüşü öne sürülmüştür. Çalışmanın, vasıf ve sınır belirleme yönlerinden yeterince deneyimi olmayan ekipler tarafından yapıldığı ve sonrasında da yüzlerce dava açıldığı belirtilmekte, böylece toplumsal maliyetin ve iş gücü kaybının daha yüksek olduğu savunulmaktadır.

Kadastronun kısa sürede bitirilebilmesi için, arazi kadastrosunda olduğu gibi, gerekli ölçüm ve haritalama işlerinin Orman Genel Müdürlüğü tarafından ihale yoluyla yaptırılmasının da mümkün olabileceği konusunda görüşler bulunmaktadır. Bu işlemin, orman kadastrosu ile 2/B uygulamasının eş zamanlı olarak tamamlanması gibi güçlü bir yanının da olabileceği vurgulanmıştır.

3.2. Tapu Kadastro Örgütü Çalışanları Açısından

Tapu kadastro örgütü çalışanlarının da yasanın olumlu katkıları konusunda genel bir görüş birliği içinde oldukları belirlenmiştir. Haritacının olmadığı orman, ormancının olmadığı mülkiyet kadastrosundan, her ikisinin aynı ekipte bulunduğu bir kadastro anlayışına gelinmesi olumlu bir gelişme olarak algılanmıştır. Bazı sorunların yaşanmasına karşın yasa değişikliğinin çalışmalara önemli bir ivme kazandırdığı belirtilmiştir.

- Kadastro ekibine katılan orman ve ziraat mühendislerinin orman sınırlarını arazide kadastro ekibine göstermesi nedeni ile orman sınır ve noktalarının kadastro elemanları tarafından bulunmasında bir sorun yaşanmaması,
- Kadastro ekiplerini orman sınırı belirleme sorumluluk ve yükünden kurtarması,
- Çalışmaların muhtar ve bilirkişinin katılmaması halinde dahi yürütülebilmesi,
- Dolu pafta sistemi ile çalışıldığından, çalışılan yerleşim birimlerindeki tüm arazilerin ölçülmesi sonucu derli toplu haritalar üretilebilmesi,

Yasa'nın güçlü yanları olarak sıralanmıştır.

Tapu kadastro çalışanları tarafından 5304 sayılı Yasa'nın üstünlüklerinin yanı sıra bir takım zayıf yönlerinin de olduğu belirtilmiş ve bunlar aşağıda sıralanmıştır.

- Yasal düzenleme konusundaki temel eleştiri işbirliği ile ilgilidir. Arazi kadastro ekibinde görev yapan orman ve ziraat mühendislerinin kadastro müdürlüğü elemanı olmamaları nedeni ile eşzamanlı çalışma olanağı bulunamaması işleri aksatmaktadır (Bu sorunun aşılabilmesi için, orman sınırı belirleme işini yapan orman ve ziraat mühendislerinin geçici görevle kadastro müdürlükleri emrine atanmaları önerilmiştir.).
- Orman sınırı belirlemenin çoğu zaman gecikmeli ve aceleye getirilerek yapılması nedeni ile şahısların özel mülkiyet belgesi ve iddialarının ayrıntılı olarak değerlendirilememesi ve bu durumun arazi ölçümleri sırasında sorun oluşturması,
- Orman sınırı belirlemede çalışma şekli ve esasları konusunda yönetmelik bulunmaması nedeni ile uygulama birliği sağlanamaması, ilgili örgütler ve çalışanlar arasında sorunlar yaşanması,
- Orman alanı içindeki yolların ve derelerin ölçümünde, haritalarında gösteriminde anlaşmazlıklar yaşanmaktadır. Tapu kadastro örgütü bu yerleri ölçüm dışı bırakıp haritasında göstermek, orman alanı dışında tutmak isterken, ormancılık örgütü orman içi yol ve derelerin orman alanına dahil edilmesini, ormanın bu tip doğal veya yapay sınırlarla parçalanmamasını istemektedir. Bu uyuşmazlığı çözecek bir mevzuat da bulunmamaktadır.

Tartışılan bir konu da orman sınırlama çalışması ile 2/B uygulamasının eş zamanlı olarak yapılmamasıdır. Bu konuda kadastro örgütü çalışanları iki farklı görüşe sahiptir. Bir kısım çalışan, orman sınırı belirleyen komisyonun 2/B uygulamasını da yapma yetkisinin olması gerektiğini savunmaktadır. Bu görüşe göre; kadastro sırasında 2/B alanlarının ölçümü ve parselasyonu da yapılmış olacak, halkın kullanımında olan 2/B'ye konu alanlar, orman sınırı dışına çıkarılacağından mahalli tepkiler azalacaktır.

Bu görüşe karşı çıkanlar ise, orman sınırlaması sırasında 2/B uygulamasının da yapılmasının kadastro çalışmalarına olumsuz etki yapacağını öne sürmektedir. Bu durumda, orman sınırları dışına çıkarılan yerler, halk tarafından orman sayılmayan alanlar ile aynı nitelikte görülecek, kendi adlarına tescil edilmeleri istenebilecektir. Orman sınırları dışına çıkarılan alanların Maliye Hazinesi adına tescilli yeni bir tartışma konusu olarak çalışmaları aksatacağı için 2/B uygulamasının daha sonra yapılması gerektiği belirtilmiştir.

Kadastro örgütü çalışanları uygulamadan kaynaklanan bazı sorunları da aşağıdaki şekilde sıralamışlardır.

- Orman sınırının belirlenmesinde görevli olan kişiler bu sınırlamayı genellikle zamanında yapmamakta, gecikme, ihaleli işlerin süresi içerisinde bitirilmesini engellemekte ve bu nedenle sorunlar yaşanmaktadır. İşin ihalede şart koşulan süre içerisinde tamamlanabilmesi için, orman sınırı çevrilmeden parsel ölçüm çalışmalarına başlanmak zorunda kalınmaktadır.
- Çalışmalar sürerken, hatta bazı durumlarda ölçüm işi bitirdikten sonra, alana gelen orman ve ziraat mühendisleri, şahıslar adına ölçülmüş parsellerin bir kısmını orman sınırı içerisine alabilmektedir. Bu durum, hem işgücü israfı ve maliyet artışına, hem de kendi adına ölçülmüş arazisi sonradan orman sayılan kişilerin yoğun tepkilerine neden olmaktadır.
- Kadastro komisyonunu oluşturan, farklı disiplinlerden ve örgütlerden gelen üyelerin konuya tamamen kendi uzmanlık alanları ve örgüt mevzuatları çerçevesinden bakmaları çalışmaları zorlaştırmaktadır. Orman, ziraat ve harita bilgisine sahip üyelerin, kadastronun yapılışı ile ilgili genel konuları ve diğer üyelerin yaptığı işleri de kısmen bilmesi faydalı olacaktır (Hizmet içi eğitim programları ile komisyonun bütünlüğünün sağlanabileceği, ekip uyumundan kaynaklanan sorunların da en aza indirilerek

çalışmalar daha verimli ve katılımcı bir şekilde yürütülebileceği görüşü ortaya konulmuştur.).

3.3 Köylüler Açısından

Vatandaşların gündemini, yapılan kadastro çalışmalarının hangi yasa kapsamında ve ne şekilde yapıldığından çok, kadastro sonucunda devlet ormanı sayılan arazileri oluşturmaktadır. Kadastronun yapılış şekli, değişen yasalara göre uygulamaların kazandığı farklılıklar, yasalarla kurumlara yüklenen görev ve sorumlulukların değişmesi, köylülerin farkında bile olmadıkları ayrıntılardır. Kadastro çalışmaları sırasında sahibi olduklarını düşündükleri arazilerinin devlet ormanı sayılması en önemli şikayet nedeni olmuştur. Bu konuda en bilgili oldukları ve orman kadastrosu sırasında uğradıkları haksızlığın ana nedeni olduğunu düşündükleri düzenlemenin, 4785 sayılı Yasa olduğu anlaşılmıştır. Yıllardır mendillere, ardından da naylonlara sarılarak sandıklarda saklanan tapuların, onu veren devlet tarafından tanınmayıp yok sayılması önemli bir çelişki olarak görülmektedir.

Çalışma alanının arazi yapısı, bitki örtüsü, yerleşim karakteristikleri ve orman mülkiyeti kavramının tarihi sürecine dayalı olarak, yöre halkının özellikle tarım arazileri içinde ve arasında bulunan parçalı haldeki ormanlar üzerinde sahiplilik iddiaları vardır. Köylünün ormanlar üzerindeki mülkiyet iddiaları “Biz koruduk”, “Yakın bir geçmişte tarım arazisiydi”, “Tapulu arazimizdir” hatta “Ağaçları biz diktik” şeklindeki gerekçelerin yanı sıra (Alkan ve Toksoy, 2006), iddiaların %30,8’i tapuya, %13,9’u vergi kaydı vb. belgelere, geriye kalan kısmı ise işgale (zilyetliğe) dayanmaktadır (Ayaz ve Gümüş, 2006).

Doğu Karadeniz Bölgesi’nde bulunan ormanların %25’inden, arazinin uygun olmayışı ve sosyal uyumsuzluklar nedeniyle üretim yapılamamaktadır (Köse, 1994). Küçük parçalar halindeki ormanlık alanların odun üretimi amaçlı olarak planlama ve verimli olarak işletilmesi de mümkün olmamaktadır. Bu orman parçaları, yöre halkının kendi ihtiyacını karşılayacağı yerler olarak görülmekte, tarım arazileri ile bütünlük sağlar nitelikte değerlendirilmektedir (Ayaz, 2004).

Yapılan kadastro çalışmaları halk tarafından benimsenmemekte, var olan sorunların çözümüne katkı sağlamamaktadır. Bu gerçeğe karşın, vatandaşlar tarafından sahiplenilmiş ve kadastro sırasında devlet ormanı sayılan alanların sadece %26,9’u davaya konu olmaktadır (Ayaz ve Gümüş, 2006). Komşu köylerde açılan davaların orman lehine sonuçlanması, dava sürecinin uzun olması ve dava masraflarının karşılanabilmesinde sıkıntı yaşanacağı endişesi, köylüler tarafından açılan dava sayısını azaltmaktadır.

Orman sistemleri bitki ve hayvanlar kadar orada yaşayan insanlardan da oluşmaktadır. Bu gerçeği görerek, orman sistemlerinde insan faaliyetlerine izin vermenin gerekli olduğunu kabul etmek yerine, sürdürülebilirlik ilkesi çerçevesinde bu faaliyetleri kısıtlamak, insanların arazileri tahrip etmesini ile sonuçlanabilmektedir (Ascher, 1995). Köylülerin sahipliliği altında korunan ormanlık alanlar yapılan orman kadastrosu sonucunda devlet ormanı olarak sınırlandırıldığında, orman tahripleri artmaktadır (Toksoy, 1998).

Kadaastro sonrasında, ormanları koruyanların cezalandırıldığı, ormanlık alanlardan açma yaparak tarım arazisine dönüştürenlerin ise ödüllendirildiği en fazla dile getirilen yakınma konusu olmuştur. Orman kadastrosu çalışanlarının farklı köylerde hatta aynı köy içerisindeki arazilerde farklı uygulamalarının olduğu, bunun da önemli ölçüde adaletsizliklere yol açtığı sıkça tekrarlanan şikayetler arasında bulunmaktadır. Atasoy (2004); bölgede yaptığı, eski tarihli hava fotoğrafları ve belgeleri de ayrıntılı olarak incelediği bir çalışmada; kadastro sırasında bazı parsellerin, devletleştirme kapsamına girmediği halde devlet ormanı sayıldığını; bunun aksine, bazı parsellerin de devletleştirme kapsamında değerlendirilmesi gerekirken, özel mülkiyete konu edildiğini ortaya koymuştur.

Diğer bir yakınma konusu da, arazi kadastro sırasında belirlenen orman sınırlarına tam olarak uyulmasına ve orman dışında bırakılmış olmasına karşın, bir kısım arazilerin orman olduğu savı ile yine ormancılık örgütü tarafından davaya konu edilmesidir. Köylüler, orman mühendislerinin yorum farklılığı nedeni ile adeta tuzağa düşürüldüklerinden, davaya konu arazilerin orman olarak karara bağlanması halinde önemli miktarda yargılama gideri ödemek zorunda kaldıklarından yakınmaktadırlar.

4. Sonuç ve Öneriler

Yaklaşık 3 yıldan bu yana uygulamada olan ve özellikle Doğu Karadeniz Bölgesi gibi kadastro gerçekleştirme oranının çok gerilerde olduğu yerler için kapsamlı çalışmalar yapılmasını sağlayan 5304 sayılı Yasa ile önemli bir atılım sağlanmıştır. Yasanın uygulanmaya başlanmasıyla çalışmalar hızlanmış, teknik olarak daha nitelikli bir konuma gelmiş ve kurumlar arasında eşgüdüm sağlama anlamında önemli adımlar atılmıştır. Ama bu olumlu gelişmelere bakılarak, geçmişte yapılan bazı hataların artık yapılmadığı, işlerin sorunsuz yürüdüğü, yapılan orman kadastrounun halk tarafından tam olarak benimsendiği de söylenemez.

Yasa uygulamaları, orman sınırı belirleme çalışmasının arazi kadastro ile eş zamanlı ve tek elden yapılması, farklı ölçeklerdeki haritaların uyumlaştırılması, orman sınır noktalarının kolaylıkla bulunması aşamalarında yaşanan sorunları gidermiş, kadastro ekibini orman sınırını belirleme yük ve sorumluluğundan kurtarmıştır. Ancak, elemanların birbirlerinin işini aksatmayacak şekilde, eşzamanlı ve uyumlu çalışmasını istenen düzeye getirememiştir. Orman sınırlamasında çalışan mühendisler, arazi kadastrounun çok hızlı ilerlediğini, başka görevleri de olması nedeni ile orman sınırlarını zamanında belirleyemediklerini; kadastro çalışanları da orman sınırlamasının zamanında yapılmaması nedeni ile özellikle ihaleli işlerde süre aşımı sorunu yaşadığını ifade etmişlerdir.

Ormancılık örgütü çalışanlarının çoğunluğu (Azınlıkta kalan bir kesim orman kadastrounun sadece ormancılık örgütü tarafından yapılması gerektiğini düşünmektedir.), eşgüdüm sorununun aşılabilmesi için işin aceleye getirilmemesi gerektiğini savunmakta, mülkiyet kadastro çalışanları ise çözümün, orman sınırlamasını yapan kişilerin de tapu kadastro müdürlükleri emrinde olması ile mümkün olacağını düşünmektedir. Kanaatimizce, ormancılık ve tarım örgütlerinin bu iş için kendi bünyelerinde ve tamamen kadastro işine yoğunlaşacak deneyimli elemanlar görevlendirmesi en sağlıklı çözüm olacaktır. Deneyimli kişiler özel mülkiyet iddialarını daha kapsamlı araştırarak, orman sınırları daha sağlıklı belirlenecek ve çalışma sonrası açılan dava sayısı azalabilecektir.

Orman vasıf ve sınırlarının belirlenmesi uzmanlık işidir. Bu işin uzmanı ise orman mühendisleridir. Ormancılık eğitimi almamış kişilerin bu konuda yetkili olmadıkları Yargıtay kararlarına da konu edilmiştir (Mestav, 2001). Orman mühendisi tarafından belirlenen sınırın, itiraz komisyonunda görev yapan farklı disiplinlerde eğitim almış çoğunluğun oyları ile iptali veya değiştirilmesi sorun oluşturmaktadır. Bu tür anlaşmazlıklar bağımsız yargıya taşınmakta ve sonuçta da ormancılık eğitimi almış kişilerin raporlarına dayanılarak karara bağlanmaktadır. Bu süreç, zaman ve emek kaybına neden olmakta, çoğu zaman da davayı kaybedenlerin önemli oranda yargılama gideri ödemesi ile sonuçlanmaktadır.

Komisyonunu oluşturan üyeler kastroya yalnızca kendi uzmanlık çerçevesinden ve örgütlerinin mevzuatları açısından bakmaktadır. Hizmet içi eğitim programlarıyla, farklı disiplinlerden ve örgütlerden gelen üyelerin diğer mevzuat hakkında da fikir sahibi olması sağlanmalıdır.

Orman sınırı belirleme çalışması ile 2/B uygulamasının eş zamanlı olarak yapılması konusunda ormancılık örgütü çalışanları arasında fikir birliği bulunmaktadır. Buna karşılık, tapu kadastro örgütü çalışanlarından bazıları, orman dışına çıkarılan alanların şahıslar adına tescil edilmemesinin tepkileri artıracığı görüşü ile bu öneriye sıcak bakmamaktadırlar. 2/B

kapsamındaki arazilerin orman dışına çıkartılmasının orman sınırı belirleme aşamasında yapılması yararlı olmakla birlikte, işin orman kadastro komisyonları tarafından yapılması uygulamasından vazgeçilmesi uygun olmayacaktır. Bu durumda da, orman sınırı belirleme ekibi, orman kadastro komisyonu ile ölçüm yapan kadastro ekiplerinin eş zamanlı ve uyumlu çalışması sorun gündeme gelebilecektir.

Orman ve ziraat mühendisleri tarafından belirlenen orman sınırının, kısmı ilan öncesinde orman teşkilatı görevlileri tarafından tekrar incelenmesi, diğer bir anlatımla, orman kadastrasına benzer biçimde, şekli ve hukuki noksanlıkların düzeltilmesi uygulaması faydalı olacaktır. Zira arazi kadastrosu sonrasında davaların yaklaşık %88'inin orman idaresi tarafından açıldığı (Ayaz, 2004), 5304 sayılı Yasa değişikliğinden sonra genel olarak açılan dava sayısı önemli oranda düşmesine karşın davaları açan tarafın fazla değişmediği gözlenmiştir.

Orman içi yol ve derelerin ölçümü, haritalarına işlenmesi ve mülkiyeti konusunda yaşanan sorunun giderilmesi gerekmektedir. Bunun için; orman içindeki yol ve derelerin haritalarında gösterilmesi fakat kapladıkları sahanın orman alanına dahil edilmesi yöntemi benimsenebilir. Böylelikle, izin irtifaya konu olmuş yolların herhangi bir nedenle atıl hale geldikten sonra ormancılık faaliyetlerinde kullanılıp ağaçlandırılmaları mümkün olacaktır. Yol güzergahlarının orman alanına dahil edilmedikleri durumda bu yerler, orman bütünlüğünü ve mülkiyetini bozucu unsurlar olabilecektir.

Orman köylüleri açısından, yapılan yasa değişikliğinin ve uygulamalarının fazlaca önemi yoktur. Onlar, geçmişten beri sahiplendikleri ve kullandıkları arazilerin kendilerine verilmesini istemektedirler. Pasif direniş aracı olarak kullandıkları, komisyondan çekilerek çalışmalarını durdurma yöntemi de yeni düzenleme ile etkisiz bırakılmıştır. Orman köylüleri çoğunlukla, kayda dayalı veya zilyetlikle sahiplendikleri arazileri orman kadastrosundan sonra da kullanmaya devam etmekte, böylelikle yapılan kadastronun yaşatılabilirliği tartışma konusu olmaktadır.

Kaynaklar

- Ascher, W., 1995.** Communities and Sustainable Forestry in Developing Countries, Institute for Contemporary Studies. San Francisco, California, 177 p.
- Alkan, S. ve Toksoy, D., 2006.** Doğu Karadeniz Bölgesinde Yerel Halkın Ormanları İşletilmesine Karşı Çıkma Nedenlerinin Değerlendirilmesi. Ormancılıkta Sosyo-Ekonomik Sorunlar Kongresi, 26-28 Mayıs 2006, Ilgaz, s. 41-47.
- Atasoy, M., 2004.** Kadastro Çalışmalarında Karşılaşılan Orman-Mülkiyet Sorunlarının Çözümünde Digital Fotogrametrinin Uygulanması (Doğu Karadeniz Bölgesi Örneği). Doktora Tezi, KTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Atasoy, M. ve Bıyık, C., 2005.** Türkiye Kadastrasının Yeniden Yapılanmasında Orman Mülkiyet Sorunlarının Çözümüne Bir Yaklaşım: Doğu Karadeniz Bölgesi Örneği. 1. Çevre ve Ormancılık Şurası, Mart 2005 Antalya, s. 640-649.
- Ayaz, H., 1996.** Orman Sınırları Dışına Çıkarılan Alanların Satışı ile İlgili Son Değişiklik (4127 Sayılı Kanun). KTÜ Orman Fakültesi Güz Yarıyıl Seminerleri, Seri No: 1, Trabzon.
- Ayaz, H., 2004.** Türkiye Ormancılığında 4785 Sayılı Yasanın Uygulanması ve Sonuçları Üzerine Bir Araştırma. Doktora Tezi, KTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Ayaz, H. ve Gümüş, C., 2006.** Türkiye'de Orman Mülkiyeti ve Ormanların Devletleştirilmesinin Sonuçları (Doğu Karadeniz Bölgesi Örneği). Ormancılıkta Sosyo-Ekonomik Sorunlar Kongresi, 26-28 Mayıs 2006, Ilgaz, s. 121-126.

- Diker, M., 1947.** Türkiye’de Ormanlık Dün-Bugün-Yarın. T.C. Tarım Bakanlığı OGM Yayınlarından, Sayı: 61, Akın Matbaası, Ankara.
- Köse, S., 1994.** Trabzon Araştırmaları I. Trabzon Lisesinden Yetişenler Kültür ve Dayanışma Vakfı Yayını, Yayın No: 1, s. 162-165.
- Mestav, M., 2001.** Açıklamalı-İçtihatlı Orman Kanunu ve İlgili Mevzuat. ISBN 975 97564-0-4, Yayın Matbaacılık ve Ticaret İşletmesi, XVI+1280, Ankara.
- Özdönmez, M., İstanbullu, T., Akesen, A. ve Ekizoğlu, A., 1996.** Ormanlık Politikası. İÜ Basımevi ve Film Merkezi, İstanbul.
- Toksoy, D., 1998.** Türkiye’de Orman Mülkiyeti ve Ormanlık Sorunları Üzerine Etkileri. Doğu Karadeniz Bölgesinde Orman Mülkiyet Sorunları Sempozyumu, 8-10 Ekim 1998, Trabzon, s. 100-111.
- Wilde, V., 1997.** SEAGA Field Handbook. FAO, Rome, 104 p.